

Informasjon

Social kontraktsrett i Europa

Presentation av ett forskningsprosjekt

Thomas Wilhelmsson

Finlands Akademi har år 1990 ur sina integrationsmedel beviljat ett betydende flerårigt økonomisktt understød for ett omfattande forskningsprosjekt under rubriken "Social kontraktsrett i Europa" (etter sitt finska namn Sosiaalinen Sopimusoikeus Euroopassa døpt till SOSE, d.v.s. sås- eller puréprosjektet). Prosjektet skall genomföras vid institutio- nen for privatrett vid Helsingfors universitet under åren 1991-93. I pro- sjektet deltar sju direkt engagerade forskare och en större seminarie- grupp på ca 15 personer.

Prosjektets bakgrund och mål

En betydende del av den rättsteoretiska forskningen i dag riktas mot frågor kring velfærdsstaten och retten. Vad utmärker velfærdsstatens rett, hur kommer den till uttrykk på ulike områder og - vilket i dag ter sig centralt - hur kommer den post-velfærdsstatlige retten att se ut? Des- sa teoretiske analyser berør også kontraktsrettslige spørsmål. Någon inter- nationellt förankrad helhetsbild av de värden og prinsipper som ligger bakom velfærdsstatens kontraktsrett har man dock inte lyckats utarbeta.

I finsk kontraktsrettslig litteratur har man i ett antal färska arbeten på ett teoretisktt plan, utgående från finsk rett, analyserat vissa drag i velfærdsstatens kontraktsrett (se Pöyhönen, Sopimusoikeuden järjes- telmä ja sopimusten sovittelu, 1988, og mitt arbete Social civilrett, 1987). Inte heller i dessa arbeten oppnås emellertid något på internatio- nell diskussion og komparativt material grundat mer övergripande perspektiv på velfærdsstatens kontraktsrett.

Kontraktsretten i Finland og Västereuropa har gjennomgått og står inför betydende förändringar. Nya tankemodeller gör sig gällande på många plan.

Den västereuropeiske integrationen medför ett sterkt trykk mot ett förenhettligande av Europas kontraktsrett eller åtminstone delar av den. EG-parlamentet har nyligen godkånt ett initiativ som sikter mot en uni- fering av den europeiske civilretten og særskilt av kontraktsretten.

Också innan detta har man inom ramen för forskningen i komparativ rätt utfört arbete i syfte att harmonisera europeisk kontraktsrätt.

Typiskt för diskussionen har varit en fokusering på den internationella handelns behov. Den komparativa debatten med inriktning på harmonisering har däremot i mindre grad uppmärksammat de välfärdsstatliga drag som insmugit sig i alla de europeiska rättsordningarna, i mycket varierande former.

Det finska och nordiska rättsmaterialet på kontraktsrättens område är också nytt och under omdaning. Nya köplagar har givits i de nordiska länderna och konsumenträtten utvecklas fortgående. Inverkan av sådana åtgärder på kontraktsrättens grundstruktur är dock inte tillräckligt utredd. Arbete på en helhetsreform av den nordiska avtalslagen pågår också.

De olika diskurser som ovan omtalats - den generella teoretiska debatten kring välfärdsstatens rätt och den komparativrättsligt baserade debatten kring en harmonisering av kontraktsrätten i Europa - har försiggått på skilda fora utan någon närmare anknytning till varandra. Harmoniseringsarbetet har, som redan antytts, starkt kommit att präglas av handelns intressen, medan de välfärdsstatliga synpunkterna trängts i bakgrunden.

Målet med projektet, generellt formulerat, är att sammankoppla diskurserna så, att man kan uppnå en *på komparativ forskning baserad analys av de centrala principerna i välfärdsstatens kontraktsrätt*.

Material och delstudier

Ett genomförande av projektet förutsätter insamling av material på flera områden:

- Den teoretiska analysen av välfärdsstatens och postvälfärdsstatens rätt, dess mål, medel och misslyckanden samt av kontraktsrättens position i denna rätt fördjupas.
- En detaljerad komparativ analys av kontraktsrätten i ett antal "välfärdsstater" genomförs.
- Av central betydelse för harmoniseringen av den internationella och europeiska kontraktsrätten är FN-konventionen angående avtal om internationella köp av varor, 1980. En analys av internationell praxis kring denna konvention kan avslöja många av de värden som ligger bakom en modern kommersiell kontraktsrätt. Genom utvecklingsländernas starka medverkan i konventionsarbetet har konventionen därtill erhållit vissa "sociala" drag.
- Nya värden i kontraktsrätten har under senaste tid framför allt kana-

liserats in via konsumenträtten. En presentation av kontraktsrättens välfärdsstatliga element förutsätter en noggrann analys av detta rättsområde. Av speciell betydelse - också med hänsyn till vad projektets finansiär väntar sig - är harmoniseringen av konsumenträtten i EG.

- Kontraktsrätten i de socialistiska länderna förväntades av naturliga skäl innehålla drag av intresse för en välfärdsstatlig kontraktsrätt. Material från dessa länder har också insamlats, trots att dess kommande status är oklar efter de genomgripande förändringar som sker i dag.

I anslutning till projektet har redan utgivits tre böcker:

- Market and Plan in the Regulation of Economy. Report from an Estonian-Czech-Finnish seminar.
- Niemi-Kiesiläinen - Tala - Wilhelmsson: Kuluttajien velkasaneeraus. Tarve ja mahdollisuus (Gäldssanering för konsumenter. Behov och möjligheter).
- Wilhelmsson - Rudanko: Tuotevastuu. Suomalaista EY-oikeutta (Produktansvar. Finsk EG-rätt).

Tillsvidare föreligger inom projektgruppen i tillägg till de generella syn-teser som projektet och projektledaren förväntas producera konkreta planer på delstudier bl.a. angående följande problemkomplex:

- tvingande kontraktsrätt och avtalstyptänkandet (Juha Häyhä),
- det rättsliga skyddet av upphovsmän till filmer (Marjut Salokannel),
- jämkning av avtal i angloamerikansk rätt (Juha Pöyhönen),
- begreppet fel i vara i FN-konventionen angående avtal om internationella köp av varor (Juha Pöyhönen),
- kontraktsrätt från ett kvinnorrättsligt perspektiv (Katarina Petrell),
- EG-direktivet om oskäligen avtalsvillkor och de finska konsumentmyndigheternas praxis (Marko Mononen),
- ändring av långvariga avtal (Katariina Kaukonen).

Projektet har också avtalat om att utarbeta en komparativ publikation om "Fairness in Contract Law" med ett antal engelska kolleger, organiserade av University of Sheffield.

I maj 1992 arrangerar projektet ett internationellt seminarium kring temat "Perspectives of Critical Contract Law". Nationella seminarier ordnas fortgående.

Närmare uppgifter om projektet kan erhållas av projektledaren Thomas Wilhelmsson eller projektets sekreterare Katariina Kaukonen, vardera under adressen Institutionen för privaträtt, Berggatan 5, 00100 Helsingfors 10.